

ИЗЛОЖБА О РУДАРЕЊУ КРОЗ ВЕКОВЕ ДО 7. СЕПТЕМБРА У ДОМУ КУЛТУРЕ НА **РУДНИКУ**

Рударско благо које нема цену

Поводом Дана рудара и годишњице археолошких истраживања на Руднику, отворена изложба „Рударење на Руднику кроз праисторију, антику и средњи век“. Плоча Септимија Севера, посвећена храму Мајке земље, после 153 године поново код куће

Велико рудно богатство Рудника експлоатисано је од праисторије, кроз све временске епохе, до данас. У недостатку писаних извора, о праисторијској, античкој и средњовековној људској делатности на Руднику сведоче материјални трагови рударења, пронађени током археолошких истраживања, вршених крајем 19. века, током 1980-их година, те од 2011. године до данас. Изложба под називом „Рударење на Руднику кроз праисторију, антику и средњи век“, која је свечано отворена протекле суботе у Дому културе „Војислав Илић“ на Руднику представља „бисере“ тих истраживања, а приредили су је: виши кустос Музеја рудничко-таковског краја Ана Цицковић, др Драгана Антоновић из Археолошког института у Београду и др Дејан Радичевић са Филозофског факултета у Београду, уз подршку Рудника и флотације „Рудник“ и Музеја рудничко-таковског краја.

Праисторијска Прљуша

Драгоцене праисторијске тачке открива руднички локалитет Прљуша на југозападним падинама Малог Штурца. Према речима др Драгана Антоновић, овај локалитет је пробно истраживан 1981. и 1987. године, а од 2010. систематски се истражује у оквиру пројекта „Проспекција Малог Штурца: истраживање праисторијског рударства“ Археолошког института у Београду, у сарадњи са Музејом рудничко-таковског краја.

– Археолошки материјал прикупљен током ископавања састоји се од већег броја рударских батова, најмање 2.000, неколико малих рударских алатки од железног рога и керамике. На основу налаза енеолитске керамике у једном окну откривеном на врху локалитета, нема сумње да је експлоатација руде на овом руднику обављана до касног енеолита. Величина локалитета, број каменних рударских батова и још увек видљиви остаци старих рудних окана указују да је овај рудник био експлоатисан у већем обиму и да је ту вероватно ископана велика количина карбонатне руде бакра за потребе праисторијске металургије, што Прљушу сврстава у ред највећих старих рудника у југоисточној Европи – истиче др Антоновић.

Групи налаз праисторијских предмета, који се сврстава у тип остава скривница и вероватно

представља иметак који је склоњен усред ратне опасности, представља један од најважнијих проналазака. Састоји се од укупно 47 предмета, међу којима су: две секире типа келт, три копља, два фрагмента мача, један нож, један срп, 13 тестерица, алатке у облику шипке, један чекић, пет наруквица, четири привеска...

Рудник у доба Римљана

Територија данашње Србије укључена је у римску државу почетком првог века наше ере, када започиње и експлоатација оловно-цинкане и сребрне руде на Руднику. Трагови римске епохе на Руднику налазе се у долини „Језеро“, по широјој коси Јешовачи и спуштају се до Чесмица, у близини старог рударског окна. На југозападној страни Великог Штурца откривени су 1865. године остаци античког храма.

КУЛТУРНИ МОЗАИК

Вече под грмом

Традиционално дружење код знаменитог места у Такову, под називом „Вече под грмом“ одржаће се и ове године на Пантелијевдан – вечерас са почетком од 18.30 часова. Наступиће: КУД „Шумадија“, КУД „Брђани“, Женска певачка група „Црнућанка“, Певачка група „Таковски ехо“, као и солисти: Снежана Узуновић, Драгослав Поњаковић Џони, Душан Јаковљевић, Оркестар „Стари хрст“ и пријатељи. Организатор „Вечери под грмом“ је Културни центар, уз подршку Месне заједнице Таково, општине Горњи Милановац, Туристичке организације и Црвеног крста.

Изложба радова Весне Цветић

Млада уметница из нашег града Весна Цветић у суботу приређује своју прву самосталну изложбу. Циклус радова под именом „Корачај, крхотино“ биће представљен љубитељима уметности од 20 часова у Модерној галерији Културног центра.

Лазарев типар

Године 2015. откривен је типар из времена владавине кнеза Лазара, а представа на централном пољу и натпис око ње јасно сведоче да је припадао кнезу Лазару. Највероватније је био намењен за отискивање печата којим је кнежев службеник, односно орган државне управе, оверавао документе административне и пословне природе.

Том приликом су предузета прва организована археолошка ископавања у Србији којима је руководио др Јанко Шафарик, тадашњи чувар Народног музеја у Београду. Почасна плоча начињена од мермера, првобитно је била постављена изнад улаза у храм посвећен Мајци земљи (Terra Mater), заштитници Рудника и рудара. Обнова храма на Руднику и постављање плоче са натписом датовани су у прве године владавине Септимија Севера, између 193. и 195. године, а од њеног проналаска чувала се у депоу Народног музеја у Београду. За потребе отворене изложбе, након 153 године, плоча Септимија Севера вратила се кући, на Рудник.

Шафарик је поред остатака које је приписао храму открио и римско насеље, некрополу и трагове старог рударства (шљаку).

Трагови раскоши Средњег века

Од средине 13. века, након доласка немачких рудара Саса, рударска производња доживљава убрзани развој. Прва вест о Руднику забележена је 1293. године, а убрзо потом постаје једно од најпознатијих рударских и трговачких средишта српске државе, а пун процват доживео је током 14. века и прве половине 15. века. Бројни трагови рударења лоцирани су западно и јужно од врхова Великог и Малог Штурца,

на површини од 16 км², а топионице су се налазиле у долинама река Јасенице, Деспотовице, Мајданске реке и Сребрнице.

Рудник је имао ковницу новца која је најдуже радила током средњег века. Почела је са радом док је ова област била у саставу државе краља Драгутина, чији је динар прва српска кованица са ћириличним натписом. Овде је свој новац ковао и краљ Владислав Други, а после Стефана Дечанског и Душана, ковница је израђивала новац жупана Николе Алтомановића, кнеза Лазара, деспота Стефана, Ђурађа Бранковића...

Званичници и публика на отварању изложбе

Након археолошких истраживања током 1980-их година, 2009. су обновљена ископавања и до данас су спроведена на пет локалитета недалеко од центра Рудника. Најзначајнија открића груписана су између изворишта Златарице и падина Мале Кеље, на потесу Дрење, где су досад откривене две православне и једна католичка црква, као и профани објекти из средњег века. Према речима Ане Цицковић, последњим ископавањима на истом локалитету откривен је још један изузетан археолошки налаз.

– У питању је комплет бронзаних тегова за прецизно мерење, највероватније племенитих метала, злата и сребра. Сет се састоји од шест тегова различитих пречника који се уклапају један у други. На теговима нема видљивих знакова произвођача, као ни хералдички знак, натпис или скраћеница која би могла бити везана за владара. Највероватније је ово била незванична трговинска тежина, коју је локални трговац или трговачки споразум направио по локалним стандардима тог доба. Слични примерци су пронађени широм Европе, у Немачкој, Француској, Енглеској, Шкотској и Ирској – истиче Цицковић и додаје да су нова археолошка истраживања на Руднику увелико у току, те да се надају драгоценим проналасцима.

М. Марјановић
фото: С. Марућ